

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 5 (440), година XXXII

21 май 2014 година

С възрожденски дух по пътя на българската култура и история

На стр. 14

Дискусия с министър Кристиан
Вигенин за възможностите,
произтичащи от членството ни
в ЕС за младите хора

На стр. 2

Кандидатстудентската кампания
във ФИФ преминава
по нетрадиционен начин

На стр. 9

Стр. 8

Ново изследване, посветено на Апостола на българската свобода

В Броя ще прочетете още:

- Проф. Марк Молони от Университета в Оксфорд: Химията никога не е била в по-добра позиция да направи значими приноси за обществото
- Рецензия за „Страшното смешно в театъра за деца“

- Руски дипломати гостуваха в Пловдивския университет
- Наградени бяха победителите в първото Национално състезание по български език и литература за зрелостници

Дискусия с Кристиан Вигенин, посветена на мястото на България в ЕС и произтичащите от членството в него възможности за младите хора

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ и Българският дипломатически институт организираха дискусия с министъра на външните работи Кристиан Вигенин на тема „България в Европейския съюз: мобилност и възможности за младите хора“. Събитието, което се състоя на 16 април в 6. аудитория, бе част от кампанията на Дипломатическия институт „Гласувам, защото се интересувам“, насочена към стимулиране на младите хора

Министър Кристиан Вигенин

бъде номиниран през есента на 2014 г. наследникът на председателя на Европейската комисия Жозе Мануел Барозу. Новият Парламент трябва да одобри този кандидат, както е постановено в Договора от Лисабон.

Той разгледа позитивите от членството на България в Европейския съюз и възможностите, които се откриват пред младите хора – за образование, професионална реализация, пътуване и културен обмен. „Всички тези възможности са преди всичко, обаче, възможности за избор. А изборът предполага добра информираност и поемане на отговорност – отговорност за вашето бъдеще. Вие носите отговорност какво и къде ще изберете да учите, какво да работите и къде да живеете“, подчерта министърът.

Сред приоритетите на ЕС е борбата с безработицата, особено младежката, затова в периода 2014–2020 г. са

ванието. През 2014 г. над 19 милиона евро ще бъдат насочени към повишаване на качеството на българското образование и квалификацията на образователната общност. Над 9,5 млн. евро са предвидени за сектора на висшето образование. По линия на Европейския съюз до 2020 г. България ще разполага с ресурс от над 15 млрд. евро, чрез които страната ще финансира своите стратегически приоритети. Част от тях са научните изследвания, иновациите и инвестициите в интелигентен растеж. За тяхното развитие са предвидени около 600 млн. евро.

В рамките на дискусията беше представена и Европейската мрежа за работни места EURES – портал, който предлага близо 2 милиона свободни работни позиции в държави от ЕС. Министър Вигенин представи пред аудиторията и възмож-

Студенти и преподаватели проявиха интерес към срещата

да участват в изборите за Европейски парламент през май 2014 г. Сред останалите гости бяха директорът на института г-жа Таня Михайлова и г-н Румен Александров, директор на дирекция „Политики и институции на ЕС“. Гостите бяха приветствани от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, който специално отбеляза ползотворното сътрудничество между Пловдивския университет и Българския дипломатически институт. Потвърждение за това е подписаният в края на срещата меморандум за сътрудничество между двете институции, което дава възможност за обмен на преподаватели, литература и участие на наши студенти в стажантски програми на Дипломатическия институт.

Интересът към срещата от страна на студентите беше много голям – 6. аудитория

едва побра желаещите да присъстват, което е добър знак, че младите хора не са безразлични към случващото се в страната. Това беше демонстрирано и от многобройните въпроси към министър Вигенин.

Преди да започне дискусията Кристиан Вигенин представи пред аудиторията някои факти, които илюстрираха значимостта на тези избори и смисъла всеки от нас да даде своя глас, защото колкото по-висока е изборителната активност, толкова по-вярно ще бъде съотношението между обществеността и конфигурацията в Европейския парламент – единствената евроинституция, която се избира пряко. Броят на депутатите в следващия парламент ще бъде 751, разпределени пропорционално между държавите членки, а представителите на България са 17. За първи път резултатите от изборите ще се вземат предвид и когато ще

Ректорът на ПУ проф. Запрян Козлуджов и директорът на Дипломатическия институт г-жа Таня Михайлова подписаха меморандум за сътрудничество между двете институции

предвидени 6 млрд. евро. Българското правителство също обръща сериозно внимание на този проблем – вече има приет Национален план за заетостта за 2014 г.

В същото време, продължават целенасочените усилия за реформа в сферата на образо-

ностите, които дава програмата Еразъм+, както и перспективите за стажове и работа в администрацията на ЕС. Той обеща отново да гостува в Пловдивския университет, а тогава дискусията да бъде посветена изцяло на външната политика.

„Пловдивски университет“

Руски дипломати гостуваха в Пловдивския университет

На 9 май 2014 г. ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов посрещна извънредния и пълномощен посланик на Русия в България Юрий Николаевич Исаков, ръководителя на Россътрудничество Константин Иосифович Косачов, директора на Руския културно-информационен център в София Виктор Василиевич Баженов, придружени от почетния консул на Русия в Пловдив Георги Гергов. В Заседателната зала на Ректората се състоя среща на гостите със студенти и преподаватели от университета, на която присъстваха ученици и учители от средните училища в града, в които се изучава руски език.

В обръщението си към участниците в срещата проф. д-р Запрян Козлуджов подчерта, че през последните години, благо-

Отдясно наляво: Ю. Н. Исаков, проф. З. Козлуджов, К. И. Косачов, Г. Гергов

дарение на усилията на Катедрата по руска филология и Центъра за руски език и култура, в университета се разгръща богата дейност във всички възможни направления на хуманитарно сътрудничество с руски културно-образователни институции,

което се изразява в провеждане на съвместни научни конференции, методически семинари, школи по превод, кръгли маси, открити катедри, творчески срещи и конкурси.

Ръководителят на Федерална агенция „Россътрудничество“

г-н Косачов отговори на въпросите на аудиторията, свързани с условията за обучение и повишаване на квалификацията в Русия, с необходимостта от подписване на договорености между авиопревозвачите на двете страни за ползване на намаления при осъществяването на учебни визити, езикови и научни практики, с възможностите за включване на български юридически лица в качеството им на бенефициенти в целевите федерални програми в подкрепа на руския език, наука и култура.

Гостите благодариха за гостоприемството, изразиха задоволството си от конструктивния разговор и обещаха подкрепа в реализирането на съвместни академични проекти.

„Пловдивски университет“

Пловдивски русисти участваха в международен симпозиум

Докторант Боряна ТЕНЧЕВА

Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература (МАПРЯЛ) и Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ бяха сред основните организатори на Единадесетия международен симпозиум „Теоретико-практическо изучение на руския език и неговия сопоставително-типологическо описание“, който се проведе от 3 до 6 април 2014 г. В рамките на форума тържествено бе отбелязана и 50-годишнината на катедра „Русистика“ във Великотърновския университет.

Симпозиумът бе открит с три пленарни доклада на изтъкнати учени от Русия и България. Проф. д.ф.н. Майя Вл. Всеволодова – професор в Катедрата по дидактическа лингвистика и теория на преподаването на руски език като чужд в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, за пореден път очарова слушателите с увлекателно представяне на своя доклад „Някои проблеми на руската граматика през призмата на славянските (и някои други) езици“. М. В. Всеволодова оглавява школата на функционално-комуникативната

граматика и е ръководител на множество проекти, свързани с новаторски подходи при изучаването и преподаването на руски език като чужд. Благодарение на широкия кръг от научни интереси (функционална и сопоставителната граматика, синтаксис, морфология и др.) и на дългогодишния си преподавателски и изследователски опит проф. М. В. Всеволодова умее блестящо и увлекателно да споделя с аудиторията знанията и опита си на достъпен език.

С огромен интерес аудиторията посрещна и втория пленарен доклад. Проф. д.ф.н. Стефана Димитрова представи наблюдения, посветени на прагматиката като генератор на нови идеи в лингвистиката. Докладът е тематично продължение на лекцията, изнесена от проф. Ст. Димитрова в ПУ по случай 40-годишния юбилей на Катедрата по руска филология, честван през 2013 г.

В рамките на симпозиума бяха обособени седем секции с различна тематика: 1. Теоретични проблеми на руския език и сопоставителното му описание; 2. Иновационни процеси в съвременния руски език;

3. Теоретични и приложни аспекти на превода; 4. Руският език в светлината на културно-историческата парадигма; 5. Съвременни технологии и лингвистични изследвания; 6. Теория и практика на преподаването на руски език като чужд; 7. Съвременни технологии в преподаването на руски език като чужд.

Сто тридесет и седем изследователи лингвисти от 15 държави (България, Русия, Украйна, Сърбия, Полша, Словакия, Япония, Франция, Иран, Грузия, Румъния, Казахстан, Беларус, Гърция и Турция) взеха участие в обсъжданията по секции, където докладчиците, освен че представиха оригинални авторски концепции, се радваха на градивна критика, похвали или препоръки от страна на колегите.

С многобройно участие се отличиха Катедрата по руска филология на Пловдивския университет – осем щатни преподаватели и трима докторанти, които представиха свои задълбочени наблюдения и резултати в девет тематични области. Това само доказва научноизследователския потенциал на пловдивската руска катедра, който ще се раз-

Част от пловдивската група

вива и занапред.

Симпозиумът бе закрит с кръгла маса, по време на която бе поставен въпросът за тестирането, като участниците атрактивно представиха своите „за“ и „против“. Модерирането на кръглата маса бе поверено на ръководителя на Катедрата по руска филология в Пловдивския университет – доц. д-р Юлиана Чакърлова. Също така бяха разисквани актуални проблеми при реализирането на комуникативния подход при преподаването на руски език като чужд, бяха представени и съвременните технологии за оценяване на знанията по чужд език. На заключителното заседание за пореден път бе подчертан безспорният принос на подобни форуми в теоретично-практическото изучаване на руския език и култура в световен мащаб.

Публична лектория: „Паисий Хилендарски, преписи, преправки и приписки –

V. ПЪРВИ СОФРОНИЕВ ПРЕПИС НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА“ ИЛИ ЗА ТАЙНСТВОТО НА ВЪЗРОЖДЕНСКАТА РЪКОПИСНА КНИГА И ВЪЛШЕБСТВАТА В ЗАНАЯТА НА ПРЕПИСВАЧА

Доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

V.1. Теза на лекцията

Лекцията, която е част от съдържанието на публичната лектория „Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“, нейните преписи, преправки и приписки – предай нататък!“, представя **(не)видимите белези на първия възрожденски ръкописен препис на Паисиевата история**. За да се осъзнаят дълбинно не само *външните* (палеографските) характеристики на оригинала, но и *вътрешните* (духовните) послания, вплътени в Завета на преписвача, преписът се изследва чрез съ/полагането му в културноестетическия контекст на ръкописното Българско Възраждане, опастрило памет за:

А) Тайнството на уникалните ръкописни възрожденски книги, каквито са и 50-те достигнали до нас преписи и преправки на Паисиевата история, изработени през XVIII и XIX век.

Б) Вълшебствата в занаята на преписвача на ръкописи от възрожденското време.

Любословни читателю, за теб предстои специализирано узнаване, което, вярвам, ще те докосне духовно. И ще те провокира да откриеш **своя неповторим път**, който ще извършиш докрай, за да предадеш нататък, на онези, които идват след нас, духовната воля на Отец Паисий Хилендарски и неговите последователи да останат български във/въпреки Игото!

V.2. (Не)видимото в Първи Софрониев препис

Годината е 1765. Денят – 29 януари. Мястото на действието – Котел (поселище в тогавашната България, която по онова време е и политически, и религиозно-духовно несвободна). **Събитието:** Стойко йерей (това е бъдещият епископ Софроний Врачански) за пръв път преписва на *ръка* Паисиевата „История славянобългарска“ и поставя началото на трайното ѝ ръкописно „публикуване“ през XVIII и XIX век. Днес този препис се описва с условното название **Първи Софрониев препис (Котел, 1765)**. Описва се още и като **Първи Котленски препис**. Нататък ще го назовавам накратко като **Първи Софрониев препис**. Практиката за назоваване на един и същи препис/преправка на Паисиевата история с повече от едно условно заглавие не е необичайна за академичната наука. Когато условните названия са повече от едно, те се определят главно във връзка:

- с името на преписвача;
- с мястото, където е изработен преписът/преправката;
- с името на някой от най-изтъкнатите притежатели на оригиналния ръкопис.

Оригиналът на Първия Софрониев препис днес се съхранява в ръкописната сбирка на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ под № 368. Палеографията на Първия Софрониев препис е изследвана от учени като Б. Ангелов, М. Стоянов, И. Тодоров. Анализът ѝ документира следните по-съществени *видими* особености:

- Ръкописното книжно тяло съдържа 83 листа с размери: 145 x 205 мм. Редовете са по 20 на страница, като е писано и от двете страни на листа. Мстилото е черно, **но има и червенослови**. Писмото е дребен калиграфски полуустав от котленски тип. Езикът, на който е съставен преписът, е черковнославянски. Преписвачът обаче не следва последователно черковнославянската книжовна норма, затова се открива и силно новобългарско влияние, носещо белезите на източнобългарския говор. Украсата на книгата съдържа лентовидни цветни заставки с растителен, плетеничен и графичен орнамент, а също и фино изработени червено-черни растително-геометрични инициали. Подвързията е изработена от дъски, върху които е положена орнаментирана кожа. Първият Софрониев препис е достигнал до нас изцяло опазен. На л. 1^о

Продължение от брой 3 – 4 (438 – 439)

Епископ Софроний Врачански

ръката на Стойко йерей е оставила приписката: „По времето на епископа Гедеона преписах тази история аз, многогрешният между човеците Стойко йерей, в годината на възплъщението на Господа наш Исус Христос от Светата Богородица и вечнодева Мария 1765. Година от Адама – от създаването на целия свят – 7273, месец януари в 29 ден. Тази история я донесе йеромонахът Паисий от Света гора атонска и я преписах в село Котел. Настоятелят – църковният епитроп Христо – я подари и постави в храма „Свети апостоли Петър и Павел“. Който я чете, да каже бог да прости, който е писал и който е настоял. И който я присвои или открадне, да

е афоресан и проклет от Господа бога Саваота и от 12 апостоли и от 318-те отци и от четиримата евангелисти. И сяр а и желязо, и камик да се стопят, а той не, навеки“.

Наскоро колега, който не е филолог и не е изучавал *отвътре* духовните практики на Българското възраждане, притеснено сподели с мен, че е изненадан, а и потресен, че български православен свещеник може да изрече такова страшно проклятие, което взривява представите ни за благонравния християнин. Истината обаче е различна. През годините, в които изучавам клетвената култура на Българското възраждане, все по-категорично осъзнавам, че приписката от Първия Софрониев препис, не е само **проклятие, а е и благослов**. **Защото вестеното в нея съдържа най-високата оценка, която Българското възраждане е дало на престижното дело на Паисий Хилендарски – това е оная оценка-благослов, която в проклетния си пласт призовава старо- и новозаветните православни Отци и Апостоли, а също и всичките ни познати природни стихии да помогнат, за да бъде опазена завинаги ненакърнимостта на Голямата Паисиева книжица.** Великолепни в тази посока са наблюденията на Вера Мутафчиева, споделени в „Книга за Софроний“. Днес ние не знаем как е изглеждал Паисий, но можем да угадаме нещичко и за това именно и от приписката на Стойко йерей. Защото тя пресъздава Големия ръст на монаха от Хилендар – Голям, не в *земните* измерения на физическото тяло, а в могъществото на неистовия Кураж на историка, дръзнал пръв да сподели с *изгубеното* в Хаоса Свое племе, **че паметта на/за Историята е Памет за миналото, в която бъдещето вече е покълнало.** **Проклятията не съдържат такава памет, а приписката на Стойко йерей дарява тъкмо това светло духовно познание!** И за да не звуча голословно, ще подкажа на любословния читател, който не е специалист в тази академична проблематика, че традиционните възрожденски потреби са изработили специализирания жанр *проклятие-благослов*. Ето го и примерът: *От здраве да не се отървеш!* По структура това е проклятие, но по *вътрешно* съдържание, същото проклятие се тълкува като благослов, който пожелава: *Бъди здрав/а завинаги!*

Ако се доверим на цитираната приписка от Първия Софрониев препис, **а няма причина да не го сторим**, ще трябва да приемем, че Паисий Хилендарски е посетил Котел и лично е предал на *ръка* на Стойко йерей „История славянобългарска“ със заръката да бъде нарочно преписана. В науката съществува хипотеза, че Паисий е пристигнал в Котел към края на 1764 г., носейки екземпляр на историята си. Дълго време в публикациите, посветени на историята на Българското възраждане, се смяташе, че Първият Софрониев препис възпроизвежда самия Автограф на Паисий Хилендарски от 1762 г. Днес обаче това твърдение не звучи убедително, защото структурата на Първия

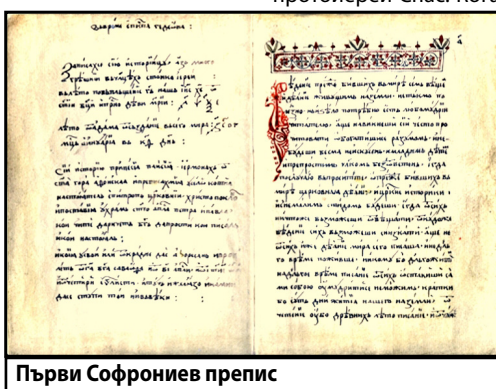
* Публичната лектория следва работната програма на Проекта „От идеята за историята, към националното, космополитното и глобалното: преписите и преправките на „История славянобългарска“ и културно-идентификационните модели на XVIII – XXI век (Проект № НИ13 ФЛФ014 /20.03.2013 на Фонд „Научно-приложни дейности“ при ПУ).

„История славянобългарска“, нейните предай нататък!">*

Софрониев препис и използваните от Стойко йерей червенослови в него подсказват, че за извод му е послужил друг ръкопис. Позовавайки се на различията между Автографа на Паисий Хилендарски от 1762 г. и Първия Софрониев препис, Илия Тодоров застъпва хипотезата, че за извод на преписа е използвана една от двете белови на „История славянобългарска“. Двете белови се описват условно като П1 (първа белова) и П2 (втора белова). Тодоров приема, че беловата П1, която е била изработена наскоро след завършването на първоизворната „История славянобългарска“, става извод на:

- Самоковския препис на „История славянобългарска“ (Самоков, 1771, изработен от Алекси Велкович Попович);
- Рилския препис на „История славянобългарска“ (Рилски манастир, 1772, съставен от Никифор Рилски).

Беловата П2 пък е същинският извод, по която Стойко йерей е преписал „История славянобългарска“ през 1765 г. Тази белова, изработена преди 1765 г., Паисий е отнесъл в Котел. Днес беловата П2 е изгубена. Напомням на любословния читател, който вече е прочел предишните лекции на публичната лектория, че от Автографа на Паисий Хилендарски от 1762 г. не са опазени твърде много страници, не е опазена и втората белова на Паисиевата история. **Затова Първият Софрониев препис има неограничено значение за академичната наука:** днес по него се възпроизвежда съдържанието от изгубените страници на оригиналната Паисиева история.

Първи Софрониев препис

V.3. За духовните истини и за пътя към тях

Първият Софрониев препис съдържа най-съществените белези, характерни за изработката на възрожденската ръкописна книга, затова е важен достъп към запознаването на читателя с **естетиката на възрожденското преписвачество**.

Ако се вземем с духовния си взор в съкровено споделеното в междуредията на Първия Софрониев препис на „История славянобългарска“, ще узнаем немалко за онова, което иначе остава невидимо за *физическите* ни възприятия. Всеки, който е държал в ръцете си оригинална възрожденска ръкописна книга, вече е разпознал, че **Тя е уникална книга Институция**. Защото нейните ръкописни страници пастрят патината на свещеното Възраждане и таят спомени от досега на изтлели вече в Нищото ръце на преписвачи, които някога са били топли... И са рисували с търпение и всеотдайно любов буква подир буква, подир буква... И са нанизвали ред подир ред, подир ред... С онази, по възрожденски обемна и дръзка обич по Род и Отечество, която ние днес не познаваме.

За някои от тайнствата в занаята на преписвачите разказва книгата на Христо Гандев „Проблеми на Българското възрождане“. Там е описано, че „професионалните“ преписвачи на ръкописни книги по онова време, наричали ги дяди, са притежавали специализирани калиграфски умения. Дядите, които били главно ученици на монасите таксидиоти, били обучавани или в манастирската килия, или в метоха на Даскала калиграф. Година след година младите дяди изучавали калиграфското изкуство, преписвайки молитвеници, поучителни слова, жития, някоя история – **все ръкописни книжа, докоснати от Бога**.

Надникнем ли в творческата лаборатория на възрожденското ръкописно изкуство, ще узнаем и още, че преписвачеството във времето на Отец Паисий и Стойко йерей е било *труден* занаят. Било е *труден* занаят, защото дядите преписвали не само с умело обучената си ръка, но и със страстите на Духа на обсебените от Игото, а и с апостолската вяра, че щом *отколе* сме били свободни, то пак ще бъдем! Когато школуването им приключвало, те вземали със себе си преписаните книги: *било*, за да ги преписват отново, та да умножават ръкописните им публикации във времето, когато книгопечатането било и недостъпно, и скъпо занаятие; *било*, за да ги прочетат *на глас* на безкнижните тогавашни „прости орачи, копачи, овчари и прости занаятчи“, които все още не били изучили Четмото и Писмото, та могли да узнаят какво пише в книгите само по метода „от уста на ухо“ (любомъд-

рите четат, а безкнижните слушат прочетеното); *било*, за да ги дарят като свиден дар на някоя черква, а също и на скъп приятел; *било*, за да ги продадат скъпо и прескъпо. На търпеливия и любознателен читател ще поднеса и едно любопитно свидетелство, което е документирано от Хр. Гандев в цитираната книга. От нея узнаваме, че през 1783 г. протойерей Спас, който бил иконом на Пирот, заръчал да му изработят ръкописен молитвеник. Заръчал го в Рилската Света обител. Протойерей Спас бил имотен човек, бил и любовомъдър, та поискал молитвеникът му да бъде изписан на скъпа хартия и подвързан с богато украсена кожена обложка. Книгата била изработена изцяло. Ръкописвали я не един, а неколцина дяди. Ръкописвали я дълго, всеотдайно, с *гореща* любов. За ръкописната книга протойерей Спас платил 100 пари (днес те се равняват на над 2000 български лева). Когато молитвеникът бил завършен, проигуменът Теодосий от Рилския манастир оставил върху последния му лист приписка, от която е знайно, че книгата е била предадена на нарочния приносител отец Ананий, който, на свой ред, я предал на друг нарочен приносител, а последният лично я занесъл на протойерей Спас. Когато, два месеца след завършването на молитвеника, ръкописът най-сетне достигнал до своя поръчител, самият протойерей Спас също оставил приписка, за да е знайно, че **ръкописната книга е заръчана като дар за Духа и Сърцето**.

Надникнем ли в творческата лаборатория на възрожденското ръкописно изкуство, ще узнаем и още, че преписвачеството във времето на Отец Паисий и Стойко йерей е било *висок* занаят. Занаят – пълен с технически тайнства, калиграфски сръчности и ръкописно художество. Занаят, който се предавал от Даскала на Ученика, сетне от Ученика, който ставал Даскал, на неговия Ученик, сетне от...

Надникнем ли в творческата лаборатория на възрожденското ръкописно изкуство, ще узнаем и още, че преписвачеството във времето на Отец Паисий и Стойко йерей е било *мъчен* занаят. Мъчна в занаята на преписвача била калиграфията на църковнославянските букви, поставянето на титлите, придиханията, ударенията, изписването на съкращенията. Мъчно било да се издири хартия, по възможност еднаква, което се отдавало рядко. Когато хартията била налична, трябвало да я нарежат, странират, линират. Трябвало да се подострят и гъшите пера, а също и клечиците, и четчиците, с които се нанасяли червенословите. Перото, с което се изписвали книгите, не бивало да е твърде остро, за да не пробива хартията, но не трябвало да е и затъпено, за да не разлива мастилото върху листата. Мъчно било да се докара на цял мастилото – особено червеното, нарича се *киновар*. Мастилото се приготвяло по стари народни рецепти, предавани от майстор на чирак. Още по-мъчна била и изработката на украсата на ръкописните листа, която се правела от червено-черни лентовидни заставки с растителен, животински, геометричен код. Когато всичко било готово, идвало ред и на подвързването. Валял я майстори подвързвачи. Корицата се правела *или* от дъски, *или* от дебел картон, *или* от подлепени листа от други книги, обгърнати от орнаментирана кожа, оцветена в червеникаво-кафяв цвят.

Надникнем ли в творческата лаборатория на възрожденското ръкописно изкуство, ще узнаем и още, че преписвачеството във времето на Отец Паисий и Стойко йерей е било *свещен* занаят. Да бъдеш избран, за да изучаваш престижния занаят на преписвача на ръкописни книги – това се считало за *висока* орис, с която Бог не орисвал всеки. Но пък бил орисал младия тогава поп Стойко Владиславов – първият от възрожденските преписвачи на „История славянобългарска“.

Надникнем ли в творческата лаборатория на възрожденското ръкописно изкуство, ще узнаем и още, че преписвачеството във времето на Отец Паисий и Стойко йерей е било *занаят*, който обсебвал душите. И действал като светла магия! Може би така обсебен е бил и котленецът Стойко йерей, когато за пръв път е преписвал свещената книга на Отец Паисий. Бил е обсебен, защото с интуицията си за пребъждането на българското е разпознал, че историческия познание в „История славянобългарска“ не е изследвано от школуван историк, но пък е разказано от Българин – от онзи всеотдаен възрожденски монах от Света гора, който пръв в *модерното* българско време прорица: „*Ти, българину, не се лъжи, знай своя род и език!*“

Проф. Марк Молони от Университета в Оксфорд: Търсете знание и разбиране, всичко друго ще дойде като следствие!

– Проф. Молони, Вие идвате за пореден път в Пловдив. Какво ви свързва с Пловдивския университет и какви са впечатленията от колегите – преподавателите и студентите?

– Това е третото ми посещение в Пловдив. Всичко започна от съвместната ми работа с д-р Пламен Ангелов, който през 2010 работи една година в моята изследователска група в Оксфорд и след това ме покани да изнеса доклад на юбилейната конференция за 50-годишнината на вашия университет. Следващите ми две посещения бяха посветени на студентите от Химическия факултет, за които изнасям цикъл лекции по стереохимия и асиметричен органичен синтез. За мен тези посещения са удоволствие, особено когато виждам сред студентите желание за усвояване на знания и за упражняване на уменията им по английски език. Колегите от Химическия факултет винаги са били изключително гостоприемни и вече знам достатъчно за културата, хората и храната в България, за да искам да се върна отново!

– Химията е една от науките, в която най-пълно са съчетани нейният фундаментален и нейният приложен характер. На настоящия етап могат ли да се разделят двете направления, или трябва да се развиват в своеобразна симбиоза? В тази връзка – каква химия трябва да се преподава в университета?

– Разграничаването между фундаментална и приложна наука често е обект на разгорещени дискусии. Мнозина смятат, че университетите трябва да се занимават единствено с „чиста“ наука от най-високо качество, че приложните изследвания трябва да бъдат оставени на индустрията, като някак си по-недостойни. Аз не съм съгласен с това. Смятам, че за нас като учени най-важно е да следваме интересите и идеите си и да откриваме нови неща. Няма значение дали това ще ни отведе в областта на приложното, или фундаменталното, важно е работата ни да е от най-високо качество. С развитието на кариерата си научих, че приложната наука може да предложи много интересни проблеми и предизвикателства,

и ми се ще да вярвам, че поне малко от моята работа ще има практическа полза за някого. Университетите в днешния свят не могат да игнорират проблемите на обществото и имат своята отговорност за решаването им, макар и не това да е основната причина за съществуването им като институции. Във Великобритания през последните 8 години финансирането на академични изследвания беше силно обвързано с очакваните приложни приноси и в момента се анализират резултатите от тази политика. Очакваме те да бъдат публикувани по-късно тази година, но вече има опасения, че това е довело до недостатъчно добри резултати.

– Може ли да се прави голяма наука без подкрепата на могъщи във финансово отношение компании, дори когато става дума за добре финансиран университет като Оксфорд.

– Парадоксално е, но през последните 5 години за много от големите корпорации в Европа стана трудно да поддържат свои изследователски отдели и те търсят начини да изнесат тази си дейност в колкото е възможно по-голяма степен. Те не са спрели да оценяват важността на иновациите, но смятат, че аутсорсингът е финансово по-ефективен. Университетите виждат в това нови възможности и Оксфорд, в частност, полага сериозни усилия да създаде съвместни изследователски програми с много фирми. Това е доста успешен модел, тъй като въвежда академичните изследователи в проблеми от реалния свят, макар и да не е особено популярен сред радетелите за академична чистота.

– Преди 30-40 години един от големите химически комплекси – „Девня“, беше метафорично наречен „Долината на голямата химия“. Този сектор на икономиката обаче се сви и през последните двадесетина години в България има отлив на студенти от химическите специалности. Наблюдава ли се такъв отлив и в английските университети. Може ли да се говори за някаква световна тенденция за отдръпване от природните науки.

– Великобритания имаше същия проблем в периода 1995 – 2005 година, но същевременно

Проф. Марк Молони е родом от Сидни, Австралия, където завършва висшето си образование и защитава докторска дисертация. В Оксфорд отива през 1985 година, като пост-докторант в групата на знаменития професор Джак Болдуин, където работи върху проект, свързан с биосинтеза на пеницилин. Макар и това да не е влязло в първоначалните му планове, 30 години по-късно той все още е в Оксфорд, но вече като професор със своя изследователска група. Тематиките, по които е работил, включват стереоселективни синтези на наситени азото-съдържащи хетероциклически съединения, синтез на биологично активни вещества с антимикробно или невростимулиращо действие и разработване на методи за химична повърхностна модификация на синтетични и природни полимери. Последното от тези направления го прави съосновател на спин-аут компанията Oxford Advanced Surfaces. Резултатите от изследователската му работа са публикувани в повече от 160 статии в авторитетни международни списания.

през този период много университети реновираха своите лаборатории или построиха изцяло нови, така че студентите да получат достъп до най-съвременно оборудване. Това подмлади специалността и възстанови интереса към нея. Въпреки това, след 2007 г. химическата индустрия бе значително реструктурирана и много работни места бяха загубени. Това прави бъдещето на химията неясно. Единственото, в което можем да сме сигурни, е, че след 20 години структурата на индустрията ще изглежда по още по-различен начин. Интересно е, че повишаването на университетските такси във Великобритания до 9200 лири годишно беше добро за химическите специалности. Хората започнаха да се замислят за какво точно предпочитат да похарчат тази немалка сума и много от тях избират трудни специалности, носещи престижна диплома. Разбира се, в днешно време има по-голям интерес към икономическите специалности и свързаното с тях предприемачество. Това, което мнозина не осъзнават обаче, е, че от химичите излизат отлични предприемачи, защото те имат развито аналитично мислене и технически умения, които им позволяват да предлагат ефективни решения не само в областта на химията.

– Как виждате бъдещето на химическата наука – какви са перспективите и кои са основ-

ните посоки, в които тя ще се движи?

– Химията никога не е била в по-добра позиция да направи значителни приноси за добруването на обществото. В същото време ние не трябва да забравяме огромните приноси, които тя вече е направила – лекарствата и полимерите са само два примера. В бъдеще химията ще има ключова роля в разработването на нови материали за енергийната индустрия, електрониката, строителството, автомобилостроенето и облеклата. Разбира се, ще продължат да се създават и нови лекарства. Химията е от критична важност за всички тези области, но за съжаление в повечето случаи приносите ѝ остават невидими за неспециалистите и не са достатъчно оценени от широката публика.

– В заключение, бихте ли отпразнили някакъв съвет или пожелание към преподавателите и студентите от ПУ?

– Сред нещата, които правят посещенията ми тук така приятни, са ентузиазмът на студентите и преподавателите. Силно съм впечатлен от топлия взаимоотношения между тях. Това е много важно и трябва да бъде ревностно пазено, така че университетът да не се превръща просто във фабрика за кадри.

Съветът, който мога да отправя е: Търсете знание и разбиране, всичко друго ще дойде като следствие!

Интервю на: Тильо Тилев

Пловдив отново събра българските бохемисти

Катедрата по славянска филология бе домакин на Петата национална среща на бохемистите, която се проведе на 25 и 26 април 2014 г. Инициативата за станалата вече традиционна студентско-докторантска бохемистична конференция тръгва от сдружението „Бохемия клуб“ и се осъществява за пръв път през 2006 г. в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Идеята е през две години всички български бохемисти да се срещат (2006 г. и 2012 г. – ЮЗУ „Неофит Рилски“, 2008 г. и 2014 г. – ПУ „Паисий Хилендарски“, 2010 г. – СУ „Св. Климент Охридски“) и да дават възможност на студентите и докторантите да демонстрират своите

по славянска филология, и от гл. ас. д-р Борислав Борисов – ръководител на профил „Бохемистика“ към същата катедра.

Конференцията протече в три студентски секции и една, предназначена само за докторанти. Петнадесетте студентски доклада бяха структурирани извън приетия по принцип във филологическите среди канон за разделение на езиковеди и литературоведи, което даде възможност на всички участници и гости да изслушат разнообразния в тематично отношение спектър от текстове. Ето и имената на участниците от ПУ „Паисий Хилендарски“: Мария Арнаудова и Даниела Микова – II курс,

Участници в бохемистичната среща

научни постижения в областта на чешкия език, чешката литература и чешката култура.

Петата национална среща беше реализирана с любезното съдействие на Посолството на Република Чехия в България, на Сдружението на чехи, словаци и приятели в Пловдив и на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и бе посветена на светлата памет на доайена на българската бохемистика доц. Янко Бъчваров, който ни напусна на 4 април 2014 г. За пръв път в конференцията имаше участници и от Чехия, което я превърна в международен студентско-докторантски научен форум.

Двата конферентни дни бяха открити от пленарни лекции съответно на доц. д-р Хана Бочкова от Масариковия университет в Бърно и на г-н Томаш Хробак – заместник-посланик на Република Чехия в България, а участниците бяха приветствани от доц. д-р Жоржета Чолакова – ръководител на Катедрата

Ивета Мелина и Мартина Бабачева – IV курс, Мария Бялкова – V курс. В докторантската секция ПУ беше представен от Якуб Милулецки, а чешките представители бяха Павел Земан и Нела Мартинкова (Масариков университет, Бърно), Енчо Минчев и Емил Минчев (Университет в Пардубице).

Част от петата национална среща на бохемистите беше и специалният уъркшоп „Преводческо ателие“, воден от доц. д-р Жоржета Чолакова, която през 2010 г. беше награждена с медал и грамота от Съюза на чешките писатели за най-добър превод на поемата „Май“ на чужд език, за литературно-критическата рецепция на К. Х. Маха изобщо и за заслугите ѝ към чуждестранната литературна бохемистика. Участниците в него (студенти и преподаватели) имаха възможност да коментират спецификата на превода на поезия и да се опитат да преведат текстове на Карел Хинек Маха и на Отокар

Встъпителна лекция на проф. Ваньо Чолаков

На 16 април в зала „Компас“ встъпителна лекция по случай избирането му за професор изнесе д-р Ваньо Чолаков от катедра „Оптика и атомна физика“. Темата на лекцията беше „Участието на Пловдивския университет в експеримента CMS, CERN, и в Проекта NICA/MPD – Дубна, Русия“. Проф. Чолаков беше представен пред аудиторията от доц. д-р Желязка Райкова.

Научните интереси и изследвания на Ваньо Чолаков са в областта на експерименталната физика на елементарните частици и високите енергии (от 1977 г. до момента). Началото е поставено с първата му дългосрочна командировка в ОИЯИ, Дубна (1977 – 1984 г.), където участва в Експеримента БИС-2 на Серпуховския ускорител У70. По време на втората командировка в Дубна (2003 – 2008 г.) е назначен за началник на сектор, чиито сътрудници работят в Експеримента H1 на колайдера HERA в DESY (Хамбург, Германия), а след приключване на работата по него сътрудничи в Експеримента CMS на колайдера LHC в CERN (Женева) и в Проекта NICA/MPD, ОИЯИ (Дубна). Научноизследователската му дейност в тези експерименти е свързана с разработката, производството и тестването на детекторни подсистеми и системи, поддържане на функционирането им по време на натрупване на експериментални данни, развитие на програмното обезпечаване за мониториране сигналите от тях, развитие на алгоритми за връзка на треките от тях с тези в централните координатни детектори на експериментите, а така също и с физически анализ на натрупаните данни.

Списъкът на научните публикации, в които Ваньо Чолаков е съавтор, включва 375 заглавия, които обхващат научни публикации в списания с импакт фактор и доклади, отпечатани в пълен текст в сборници от конгреси и конференции.

Бржезина на български език.

Организаторите на Петата национална среща бяха предвидили и посещение на изложбата „Писани великденски яйца от Чехия, Словакия и България“ в Хиндлияновата къща в Стария

Проф. Ваньо Чолаков

Научната степен „кандидат на физико-математическите науки“ (сега „доктор по физика“) защитава на 12.06.1986 г. в ОИЯИ, Дубна, а званието „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ му е присъдено с решение на Комисията по физика на Висшата атестационна комисия от 18.03.1997 г.

Съавтор е на откритието на Хигс-бозона на колайдера LHC в CERN (Женева), потвърдено през март 2013 г.

Научноизследователската му дейност е свързана с ръководство и участие в български и руски проекти. Бил е ръководител на два научноизследователски проекта, финансирани от НФНИ.

Ръководител е на Националния координационен център по проекта NICA (Nuclotron-based Ion Collider fAcility), който се реализира в ОИЯИ, Дубна.

Под научното ръководство на Ваньо Чолаков успешно са защитили своите разработки над 20 дипломанти в бакалавърската степен, 12 дипломанти в магистърската степен (10 от тях подготвят дипломните си работи в ЛФВЗ, ОИЯИ, Дубна, и двама в CERN) и един докторант, защитил в ОИЯИ през 2011 г., а за есента на настоящата година пак в Дубна е планирана защитата на друг негов докторант.

Автор е на учебника „Увод във физиката на елементарните частици и високите енергии“, публикуван в електронен вид.

град. Майсторството и техниките на боядисване и украсяване на яйца бяха представени от г-жа Ярослава Минчева – председател на Сдружението на чехи, словаци и приятели – Пловдив.

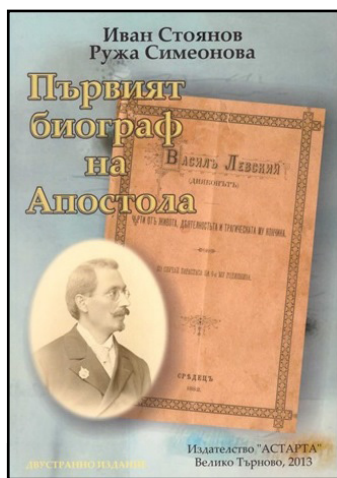
Гл. ас. д-р Борислав Борисов

Ново изследване, посветено на Апостола на българската свобода

Преди броени дни на бял свят се появи ново изследване, посветено на Апостола на българската свобода. Това е оригинално двустранно издание, което изяснява два проблема – кой е първият биограф на Васил Левски и кой е първият уредник на музея на Големия Карловец. Първата монографична част е озаглавена „Първият биограф на Апостола“. Автори са проф. д.и.н. Иван Стоянов от Велико-търновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и доц. д-р Ружа Симеонова – директор на Научния архив към Българската академия на науките. Книгата беше представена в библиотеката на Пловдивския университет на 8 май 2014 година, а модератор на събитието беше гл. ас. д-р Тодор Радев.

Изданието е посветено на 140 години от смъртта на създателя и ръководителя на Вътрешната революционна организация. Втората монографична част – „Първият уредник на музея на Апостола“, е дело на директора на Националния музей „Васил Левски“ – Карлово, Дора Чаушева. Изследването е посветено на 80-годишнината от възстановяването на родната къща на Васил Иванов Кунчев.

Първият биограф на Левски

е Георги Яковлев Кирков от Плевен, а първият уредник на музея на Апостола е Никола Славчев. И двете имена не са познати на масовия български читател, а дори и на някои специалисти историци. Това са пионери, които полагат основите на трайния интерес на българите към тази изключителна личност от Българското възраждане. В това оригинално и изпълнено с непознати факти издание любознателният читател ще открие много интересни моменти, свързани с написването на първата биография, с построяването на паметника в София и отношението към него на

източните, западните и южните славяни, с гроба на Васил Левски, който се знае къде е непосредствено след Освобождението, с българската народна психика, останала непроменена в много отношения и до днес, с действията на първите общински и държавни органи и отношението им към паметта на загиналите за българската свобода. Ще се открият и такива нелицеприятни моменти като този, че българската държава и управляващите политически партии отказват да участват в откриването на паметника и възстановената родна къща на Васил Левски в Карлово. Отказ-

ват да разрешат и всенародни тържества по тези поводи. И до днес двете светини за българите остават „неоткрити“ за държава и политици, но те са „открити“ и „осветени“ от стотиците хиляди българи и чуждестранни граждани, които ежедневно преминават през тях и изказват своето възхищение. Явно идеите на Апостола смущават не само Високата порта и Османската империя, но и българските управници във възстановената българска държава. „От нашите собствени задружни сили зависи да бъдем равни с другите европейски народи“ – заявява той. Нима е толкова трудно за разбиране това, което Левски прозира и разбира още през 70-те години на XIX век. Навярно за политическата ни клика е много трудно, след като от 1879 г. до днес нито един министерски съвет не разбира, че от българите зависи да бъдем равни с другите, а не от Москва, Вашингтон и Брюксел!

Това са само чест от проблемите, засегнати в новото изследване, посветено на Васил Левски. Другите, които не се споменават тук, в много отношения са още по-интересни и всеки може да се запознае с тях.

Проф. д.и.н. Иван СТОЯНОВ

Георги Яковлев Кирков е първият биограф на Васил Иванов Кунчев – Левски. Той е чичо на

Георги Кирков – Майстора, известния теоретик, идеолог, ненадминат оратор и ръководител на социалистите в България. Този факт е известен на историческата наука и на читателите, проявяващи интерес към българското националноосвободително движение през третата четвърт на XIX век и по-специално към личността и делото на Големия Карловец. Масовото съзнание на българския народ в повечето случаи асоциира първите биографични опити за Апостола с имената на Захари Стоянов, Стоян Заимов, Филип Симидов, Иван Вазов... А името на първия биограф, поради неговата пословична безкористност, се знае единствено от изследователите и най-страстните почитатели на историческата наука. Първите обаче се отнасят към него с известна снизходителност, а вторите отъждествяват името му с това на известния социалистически функционер и негов родственик, което в съвременна „демократична“ България не се котира високо.

Кой всъщност е българинът, дръзнал да напише първия биографичен труд за Васил Левски?

Георги Яковлев Кирков е роден на 24 април 1848 г. в Плевен, в замоналото семейство на Яко Кирков. След получаване на основно образование в родния си град, той заминава за Русия. В периода 1868 – 1872 г. учи и завършва гимназия в град Николаев, като живее в Южнославянския пансион, управляван от русенеца и немски възпитаник Тодор Минков. В този пансион пребивават и завършват Николаевската гимназия десетки български младежи, между които

Първият биограф на Апостола

Георги Я. Кирков

Пр. Дянков, П. Абрашев, П. Пешев, Г. Кирков – известен по-късно с прозвището „Майстора“, и много други. След завършване на средното си образование заминава за Санкт Петербург и в продължение на две години учи в Технологическия институт на руската столица. Суровият климат на Севера обаче го принуждава да се прехвърли в Одеса, където през 1876 г. завършва висшето си образование във Физико-математическия факултет на Новорусийския университет. По време на Освободителната Руско-турска война 1877 – 1878 г. работи в Гражданската канцелария, където показва своите способности при изпълняване на възложените му задачи. Участва в работата на Учредителното събрание, което заседава в Търново от 10 февруари до 16 април, и в изработването на Търновската конституция. Високото му образование и отличното справяне с работата правят впечатление на П. Алабин – губернатор на София, и проф. Марин Дринов, което довежда до назначаването му за първи директор – главен библиотекар, както той сам се нарича – на новосъздадената Народна (Национална) Библиотека – 5 юни 1879 – 15 юни 1880 г. Прозорливостта на Георги Я. Кирков в използването на това наименование на библиотеката още при встъпването му в длъжност е впечатляваща. В продължение на повече от 120 години тя се именува Народна библиотека, за което свидетелства и останалият на фасадата ѝ надпис. Днес тя е Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

Нетрадиционна кандидатстудентска кампания във Философско-историческия факултет

На 7 май 2014 г. на входа на Градската градина срещу бившата Руска книжарница наред с шарените и гръмогласни агитационни пунктове на политическите партии се появи скромна палатка с надпис „Пловдивски университет – Катедра Теология“. Транспарантът, на който двама усмихнати студенти заявяват „Всички изучават Творението, ние изучаваме Твореца“, заявява намерението на академичния колектив – да привлече вниманието на гражданите и потенциалните кандидат-студенти към една от по-слабо известните специалности във Философско-историческия факултет – Теология. Тази непривична форма на кандидатстудентска кампания има вече своята традиция – през миналата година около една четвърт от записаните първокурсници в специалността бяха привлечени в резултат на упоритата готов-

Към инициативата на ФИФ проявиха интерес както много граждани, така и представители на медиите

ност на студентите и преподавателите от специалността да прекарват часове наред под горещото слънце сред минувачите на Главната и непосредствено да им обясняват в какво се състои обучението, какви са възможностите за по-късна реализация и предимствата на

изучаването на Теология в едно от най-престижните държавни висши училища. Това своеобразно „служение“ студентите и преподавателите извършват напълно безвъзмездно, при това в напрегнатото предсезонно време – не случайно наред с рекламните материали

под тентата обикновено има учебници и се обсъждат предстоящите изпити...

В съботния следобед на 10 май, въпреки дъжда, под малката палатка стана тясно за желаещите да се включат в организираната работилница за деца. Студентите ги запознаваха с историята на Пловдив, децата разгледаха униформите на Източно-румелийската войска и оцветяваха собствени рисунки с пъстрите моливи; някои от най-малките (а и някои от родителите) може би за първи път чуваха имената на важни поборници за свободата и независимостта на България, но други се включиха с готовност сами да дообяснят събитията от недалечното ни минало.

Рекламната кампания на Катедра Теология и Философско-историческия факултет продължава до 22 май, а на 17 май бе организирана следваща детска работилница.

➤ От стр. 8

Първият биограф на Апостола

Още в писмото си до Василий Михайлович Каченовский, с дата 3 септември 1879 г., той пише „... **Българската Народна** (Национална) **Библиотека**“, като подчертаното е направено от самия него.

След юни 1880 г. Георги Я. Кирков заема редица важни административни длъжности. С неговото име е свързано създаването на държавната печатница и изграждането на сградата ѝ, която и в началото на XXI век е една от забележителностите на София. Първостроител е на Картографския институт към Военното министерство, съставя учебници по математика... Всичко това дава право той да бъде окачествен като един от първите истински строители на освободена България. За разлика от Симеон-Радевите „строители“ Кирков полага основите на най-важните институти на възстановената държава, без да се „досети“, че трябва да преследва политическите си противници или тези, които го изместват от заеманата длъжност с недотам почтени средства, като Константин Иречек например. Той не се „досеща“ и за това колко ще струва земята в София след време и колко важно е да си приближен до короната и управляващите, както правят много от „строителите“ на големия публицист и дипломат Симеон Радев. Той просто изпълнява длъжността си на един от съзидателите на младото княжество, толкова бедно на образовани като него хора и толкова богато на политиканстващи службогонци. Той просто е Георги Яковлев Кирков. Той е и първият българин, който разбира, че на освободения от почти петстотингодишно робство народ му трябва личности, които да са ориентир с примера на своя живот, с примера на своите идеи, с примера на своите действия. Личности, които в смутни времена не стоят на „сянка“ в Самоводските мазета и не казват „Моето време ще дойде по-късно“, а гордо и открито заявяват: „Аз съм посветил себе си на отечеството си от 61 /лето/ да му служа до смърт и да работя по народната воля“.

Като биограф на Васил Левски, той дори не поставя името си върху своята творба, посветена на Апостола. Този факт, на който напълно основателно обръща внимание и М. Грънчаров, сам по себе си говори твърде много за характера на Плевенчанина. Както във всички други дейности и в тази той проявява пословична скромност, въпреки високото за времето си образование, с каквото

могат да се похвалят много малко българи. С това си начинание Георги Кирков изпълнява синов-

ния си дълг към Отечеството и към тези, които с цената на своя живот възкресяват българската държавност. Защото написването на биографията на Васил Левски не е акт само и единствено на уважение и преклонение пред личността на героя. Това е преди всичко уважение към българския народ и към възстановеното достойнство на Родината на този народ. Достойнство, извоювано с мъченическата смърт на безброй нейни чеда, сред които се открояват такива, като този, на който е трябвало да се отслужи парастас (панихида) на 21 март 1882 г. във връзка с 9-ата годишнина от неговата смърт. За това се досеща не някой от тези, които след Освобождението и особено след приемането на Закона за поборническите пенсии ще пишат прошения или ще плащат, за да им пишат, поради тяхната неграмотност, в които прошения неизменно ще подчертават съвестната си дейност с Карловеца. Не тези, които си приписват, че са изповядвали Левски пред бесило и се сещат за това десет години след неговата смърт, с което влизат през парадния вход в историята завинаги – навярно и под въздействието на написаното от Кирков. Не тези, които крият зад името на Апостола своите користни домогвания и кичат с лика му своите кабинети. Ще се досети високообразованите руски и западен възпитаник – защото той учи освен в Николаев, Санкт Петербург и Одеса, още в Германия и Австро-Унгария. Той и сега няма да „разбере“, че от такава работа може да се „изяри“, както това правят неговите последователи и „биографи“ на същия герой малко по-късно – не само материално, но най-малкото с овековечаването си като негови „свидетели“ и „продължители“. Георги Кирков обаче разбира най-важното – че биографиите на такива личности се пишат за живите, а не за мъртвите, че книгите като книги са посветени единствено на хората, изграждащи своето днес и утре. Че те трасират и жалонират пътя на един тъпкан със столетия народ, който без примера на саможертвата в името на свободата и справедливата държавна уредба ще си остане робски завинаги. Именно поради това написаната от него първа биография на Апостола е раздавана безплатно на учениците в София по време на отслужената панихида в памет на Васил Левски на 21 март 1882 г.

ЕДНА ЗАКЪСНЯЛА РЕЦЕНЗИЯ ЗА „Смешното страшно в театъра за деца“*

Ивана КОЛЕВА

Написах тези редове отдавна, още когато излезе малката книжка на Лео Капон за детския театър. Не мога да отговоря защо го публикувам чак сега – може би съм искала да го допълня или съм очаквала за него да се изкажат тетроведите... Не знам, но реших да не го затривам – не от желание да занимаю читателя със своите безценни проникновения, а по-скоро за да обърна внимание върху неговото съществуване в полето на театралната критика за деца, където текстовете, особено добрите, са дразнещо малобройни.

Който познава Лео Капон с неговото естествено пристрастие към парадокса и спонтанната му артистична игра с думите, едва ли ще се изненада от двата оксиморона в заглавието на студията. Овладеяната и философски промислена естетика на парадокса като творчески подход към литературния материал винаги са отличавали неговия сценичен език и в този смисъл никак не е изненадващо, че в сценичните му адаптации често светът е парадоксално преобърнат. Кое и дава на зрителя нова гледна точка към стари и познати неща. „...В естетиката на неговите спектакли[...] парадоксалното е не реплика или жест, а творчески подход, който дава възможност за неочаквани преплитания, съвместявания и обрати в характеристиките, човешката психология и капризите на несъзнаваното във вечната игра на сценичното действие“ пише за него проф. д.и.н. Снежина Панова.

„Смешното страшно...“ е оригинален и вълнуващ текст. Оригинален по своя стил и вълнуващ с тревогата за това, какво се случва в душите на най-малките ни зрители – в театралната зала и изобщо в света, който ние подреждаме за тях. Този текст вълнува с това, което казва, и доставя наслада с начина, по който говори. Чрез него Лео Капон ни разкрива още една страна на своята творческа личност – способността за философско-естетическа рефлексия.

ЗА ОСНОВАНИЯТА НА ТЕКСТА

Основанията си текстът намира преди всичко в липсата на задълбочени изследвания

по проблемите на детския театър. Той извежда от маргиналият на изследователския интерес театъра за деца и „поставя в Zoom“ три значими проблема.

Първият е **психолого-педагогически**: за мястото и ролята на изкуството в сложния и деликатен процес на съзряване и стабилизиране на детската личност.

Вторият е **социалнопсихологически** и се отнася до тревожния въпрос, как да ограничим, с какви средства да преодолеем застрашително разгръщане се социалнопсихологически феномени като агресията, отчуждението, страха и свързаното с него чувство за вина, което деформирано живото на личността и проблематизира нейните социални изяви.

Третият проблем е чисто **естетически** и се отнася до стратегията за адаптация на класически текстове, главно приказки, на европейската детско-юношеска литература.

„Смешното страшно...“ размишлява в перспективата на блестящия в своите проникновения текст на Бруно Бетелхайм „Вълшебство в действие“. Този текст ни припомня, че в детството човек учи големи уроци, които укрепват личността, правят я единна и усилват съпротивителните ѝ сили, като съхраняват психическата енергия за съзидателна човешка дейност. В този смисъл като интерпретират драматургичен материал, в който структуриращ принцип е приказното (историите от типа на „Пепеляшка“, „Спящата красавица“, „Червената шапчица“, историята на Хензел и Гретел, „Котаракът в чизми“, „Пинокио“), детските пиеси на Лео Капон възпитават чувствата, а след това и ума на детето,

като му помагат ненаатрапливо да подреди хаоса на безсъзнателното. Подобен тип говорене укрепва детската способност да съвместява противоречиви емоции, да разпознае, о-познае и да приеме като съществуващи в света, в човека и в него самото красивото и грозното, доброто и злото, низкото и възвишеното, смеха и тъгата. Л. Капон разказва на децата вечните стари приказки по начин, който, обединявайки безболезнено двойствения образ на нещата в света, вдъхва смелост и вяра, че добрият живот е постижим, ако човек се реши на смело пътуване и се изправи срещу собствените си страхи. Кое е голям морален и етичен урок. Прекрасните сценични приказки на Лео Капон са още по-значими на фона на разкрасените и опростени екранни варианти, които заливат детето от много страни, лишавайки приказката от нейния дълбок смисъл.

ЗА ТЕМАТИЧНИТЕ ПОЛЕТА НА ТЕКСТА

Както става ясно от самото заглавие, те са две: смешното и страшното. Авторът извежда особености на комичното като естетическа категория, базирайки своите разсъждения на фундаментални естетически трудове от Аристотел и Сократ през Кант до Бергсон и Шлегел, Зигмунд Фройд, Жан-Пол и Шарл Баи, Исак Паси. Това е необходимият контекст за проблемния анализ на един важен за него процес, а именно начините на функциониране на комичното в текста. Интерпре-

тирани са, както вече споменах, емблематични заглавия от европейската детско-юношеска класика, поставяни от Лео Капон на куклено-театрална сцена.

Безспорно достойнство на текста е, че анализира авторски сценични адаптации на тези класически текстове, които са дълбоко промислени и имат конкретни философско-естетически основания. Те са направени именно с оглед на извеждане на смешното като контрапункт на страшното. Така театралните реализации постигат своята цел: страшното се оказва преходно, овладяемо, контролируемо и преборено, а това е преживяване, удовлетворяващо и подкрепящо детето в пътя му към собствената идентичност. Като се има предвид, че смехът винаги изразява оценъчно отношение, идеята да се изведе смешното като структуриращ принцип на спектакъла има и конкретен морално-етичен смисъл.

Едно истинско „вълшебство в действие“ – това са сценичните творби за деца на Лео Капон.

Според Умберто Еко „за да е научно едно изследване, то трябва да бъде полезно за другите“. Това означава то да разкрива изследователска перспектива, да показва посока на съсредоточаване на научния интерес; да бъде ценно до степен всички посетители работи в съответната област да не го подминават, а да се съобразяват с него. Това текстът на Лео Капон определено постига и аз ще посоча само една възможност: цитираният от него корпус от литературни текстове, както и техните сценични адаптации дава възможност за изследване на стилистичните кодове на смешното на различни равнища – от фонетиката, през лексиката до синтактичните и фразеологични единства; на ниво сценично действие и специфични театрални изразни средства (адаптацията през кода на смешното у Лео Капон се проектира на всички нива – от актьорската игра през проекта за куклата и костюма до сценографските решения).

* „Смешното страшно в театъра за деца“ (Разхвърляно-подредени мисли за деца, които истински не вълнуват), Леонард Капон, Пловдивско университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2009.

Шестото издание на „Екологията – начин на мислене и действие“

Мери КАЧАКОВА

Шестата студентска научна конференция „Екологията – начин на мислене“ бе организирана от катедра „Екология и опазване на околната среда“ към Биологическия факултет и Студентския съвет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Целта на конференцията е да се даде възможност на студентите от ПУ и други висши училища от страната да представят своите научни и научно-популярни разработки, като основният акцент е върху различните области на екологията – опазване на природата, биоразнообразието и екологичното образование, но включва също доклади от останалите области на биологията и методиката на обучението по биология.

В конференцията, която се проведе на 10 май 2014 г. в сградата на Биологическия факултет, се включиха 26 студенти, представители на 6 висши училища. При откриването на форума заместник-деканът на Биологическия факултет доц. д-р Илия Илиев приветства участниците, специалните гости и зрителите, а с призива екологията да бъде не само начин на мислене, но и начин на действие, даде старта на събитието.

Малко след обявеното начало гост-лектори от различни фондации и асоциации

запознаха присъстващите с предмета на тяхната дейност и възможността за реализация в областта на екологията.

Успоредно с конференцията за трета поредна година се проведе и фотоизложба под надслов „Екологията – начин на

на колебанията на климата“, а Ивайла Климентова – магистърска програма „Екология и опазване на екосистемите“, ПУ „Паисий Хилендарски“ – бе отличена с почетното второ място. Докладът, който спечели журито и присъстващите, беше на

дарена от Дони Русева специално за конференцията, беше присъдена на Полина Христова за нейния доклад „Мъртвата вода в Черно море“.

След гласуване станаха ясни и тримата победители във фотоизложбата. На трето място бе класирана Самуила Благоева от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, София, на второ място – Камелия Арнаудова от ПУ „Паисий Хилендарски“, и на първо място – Велислава Тодорова от Лесотехническият университет, София. Всички участници в конференцията получиха тениски, екторбички за многократна употреба, чаши, папки и химикалки, а за по-любопытните се проведе и интересна викторина, наградите за която бяха предоставени от любезните ни спонсори – книжарница „Хермес“, ISIC, БДЗП, АПАО. Кафепаузите по време на събитието бяха осъществени с традиционната подкрепа на Кока-Кола Хеленик Ботълинг Къмпани България АД и КАРМЕЛА.

С награждаването на участниците и заключителни думи на председателя на журито проф. д-р Илиана Велчева, която пожела на всички присъстващи да продължат да носят екологията в сърцата и мислите си и да я изразяват в действията си, завърши шестото поредно издание на конференцията „Екологията начин на мислене“.

Обща снимка на организаторите и участниците в конференцията

мислене и действие“. Снимките на участниците бяха изложени на специални табла по коридорите на Биологическия факултет, така че всички присъстващи имаха възможността да ги разгледат и да гласуват за своя фаворит.

В края на конференцията бяха отличени участниците, чиито доклади успяха да впечатлят журито и аудиторията.

Медал за трето място получи Николай Цветанов от Лесотехническият университет, София, за доклада „Blue Reflectance – нов метод за установяване

тема „Струпване на зимуващи египетски лешояди в Афар, Етиопия“ и за него с първо място беше награден Волен Аркумарев – четвърти курс, „Екология и ООС“, ПУ „Паисий Хилендарски“.

Журито присъди и още една специална награда – на Йордан Стефанов за доклада му на тема „Next-generation устройства за съхранение на информация“, а Ирена Цекова спечели адмирациите и наградата на гостите от Българското дружество за защита на птиците със своя доклад „НАТУРА-2000“. Още една почетна награда,

➔ От стр. 10

В този смисъл студията на Лео Капон би била интересна както за театралите, така и за филолози, педагози и психолози.

ЗА АВТОРА НА ТЕКСТА

„Може би моят духовен свят се състои точно в това инстинктивно желание да направя добро на тези, които познават само лошото; да не изоставям никого в отчаянието му; да мога да давам на всеки по всяко време искрица надежда за един по-добър живот, да открива във всеки, дори в най-покварения, зрънце доброта и любов“.

ЕДНА ЗАКЪСНЯЛА РЕЦЕНЗИЯ ЗА...

Това откровение на Федерико Фелини Лео Капон цитира в своята студия. Аз си позволявам да го повторя, защото думите на големия майстор на киното виждам отразени в творческите възгледи на Лео Капон за детския театър.

Забележителен режисьор и педагог, който умеет да открие и развие и най-скромните заложи и по този начин да вдъхне увереност и сила на другия, талантлив и много ерудиран, Лео Капон носи спокойната увереност и скромността на този вид

много надарени хора, за които последното нещо са аплодисментите – ако ги приема, то е само за да се увери, че хората са щастливи от това, което е създал.

Изборът на изследователски обект говори за нас самите. Подходът към обекта на изследване също. Темата, която Лео Капон е избрал, начинът на интерпретация на материала и стилът на изложение показват не само интелигентност и задълбоченост, но преди всичко творческа и човешка отговорност. Както

в сценическите си интерпретации, така и в „Смешното страшно в театъра за деца...“, Лео Капон ни представя един дълбоко хуманистичен възглед за света. И ако е вярно това, което твърдят теоретиките на изкуството, а именно, че истинността на теоретичното мислене е толкова възможна, колкото по-голям е сетивният творчески опит, то успехът на този първи за Лео Капон теоретичен опит е напълно обясним: у Лео Капон непротворечиво съжителстват два таланта – талантът на мъдрия разказвач на приказки и талантът на учения изследовател.

Шестнадесетата национална научна конференция на младите филолози

На 8 и 9 май 2014 г. за поредна година Домът на учените в Пловдив стана притегателен център за млади филологически дарования, които се включиха в работата на XVI-та национална научна конференция за студенти, докторанти и средношколци. Надсловът на събитието – „Слова... които светят в моя път“, посветен на 100-годишнината от смъртта на поета П. К. Яворов – обедини шестдесет и пет участници от България и чужбина, представили успешно своите изследвания в областта на лингвистиката и литературознанието.

Тържественото откриване на конференцията се състоя в пленарната зала на Съюза на учените. Кратки приветствия към участниците отправиха организаторите на конференцията. Доц. д-р Мария Стоянова, заместник-ректор на Пловдивския университет, поздрави младите филолози от името на ректора – проф. д-р Запрян Козлуджов, и оцени като много високо постижение превръщането на конференцията в традиционно събитие в академичния календар на страната. Като представител на деканското ръководство на Филологическия факултет към участниците се обърна проф. д-р Иван Чобанов. Той отбеляза, че тазгодишното издание на конференцията е не просто национално, но и международно. В нея участват студенти и докторанти от Софийския, Пловдивския, Великотърновския, Шуменския, Югозападния и Бургаския свободен университет, а също така от Люблинския университет „Мария Склодовска-Кюри“ (Полша), от Белградския университет (Сърбия) и от Копенхагенския университет (Дания). Приветствие отправи и проф. д-р инж. Симеон Василев, председател на Съюза на учените – Пловдив, традиционния съорганизатор на събитието. От името на целия организационен екип към гостите и участниците се обърна доц. д-р Красимира Чакърова и доц. д-р Татяна Ичевска, които дадоха тържествен старт на конференцията.

Денят продължи в работна атмосфера, като участници, жури и слушатели заеха своите места в секциите по езикознание и литературознание, обградени от вдъхновяващата обстановка на Стария град. Докладите, макар и различни по тематика, бяха обединени от знака на новаторството и аналитичната мисъл.

Първият ден завърши подобаващо с музикално-поетичната композиция „Слова... които

Традиционната снимка на участниците в конференцията пред Дома на учените

светят в моя път“ по творби на П. К. Яворов, която изпълниха студентите от специалността „Актьорско майсторство“ Елица Захаријева, Найдено Банчевски и Божидар Георгиев, под ръководството на гл. ас. Ивана Колева и с активното участие на Цанка Спасова и докт. Десислава Димитрова от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Непосредствено след това в Заседателната зала на Пловдивския университет се състоя промоцията на новия брой на алманаха „Света гора“, издание на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, представено от главния редактор проф. д.ф.н. Сава Василев, който акцентира върху най-интересното в този брой на алманаха.

След официалната част неморните участници продължиха конферирването в уютната обстановка на бистро „F 10“, където ги очакваха коктейли, професионален диджей и много добро настроение. Приятните беседи и вкусната храна ободриха гостите и резултатите не закъсняха – скоро светнаха усмивки и светкавици на фотоапарати, а първите смелчаги на дансинга доказаха, че филолозите умеят да превърнат дори хедонизма в наука.

Вторият ден на конференцията продължи с работа по секции, в които студентите бакалаври и магистри представиха своите наблюдения по актуални проблеми на езика и литературата. Особено впечатление направи докладът на най-младия участник езиковед в тазгодишната конференция – ученика Кристиан Георгиев от пловдивската Образцова математическа гимназия „Акад. Кирил Попов“. Той представи

т.нар. *сериен глагол* в тайския език, който се говори на територията на Тайланд, като сподели и непосредствени лични впечатления от общуването си с местните хора в екзотичната азиатска страна. Не по-малко интригуващи бяха и останалите доклади, свързани с хинди, китайския и турския език.

В секциите по литературознание научните обсъждания бяха посветени на проблеми и творби от българската национална и световна литература, а част от разработките бяха фокусирани и

върху текстологията на сакрални текстове.

В края на втория ден се състоя премиерата на сборника „Канонът на словото“. По традиция в него се включват отличените доклади на бакалаврите и магистрите и на всички докторанти от предходната национална конференция, като над създаването на сборника работи редакционна колегия от преподаватели и от членове на Лингвистичния клуб. Поздрав към участниците и пожелания за плодотворни научни занимания отправи и Стефан Пеев, собственик на издателство „Контекст“, под чийто знак излезе сборникът „Канонът на словото“.

Непосредствено след това се състоя и тържественото награждаване на отличените участници. Победителите (бакалаври и магистри), сред които имаше представители на всички български университети, както и докторантите получиха книги от издателствата „Жанет 45“, „Летера“, „Хермес“, „Пигмалион“, УИ „Паисий Хилендарски“ и „Анубис-Булвест“.

На всички участници и на членовете на националните журита по езикознание и литературознание пожелаваме още много творчески вдъхновения, които да представят на Седемнадесетата национална конференция през 2015 г.

докт. Ирена Русева,
докт. Енчо Тилев

ОТЛИЧЕНИ УЧАСТНИЦИ:

Секция по езикознание:

Бакалаври:

Първа награда: Веселина Урумова (ПУ „Паисий Хилендарски“), Елица Миланова (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)

Втора награда: Валя Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“), Галя Георгиева (ПУ „Паисий Хилендарски“)

Трета награда: Ива Янкова (Бургаски свободен университет), Катерина Клашнова (ПУ „Паисий Хилендарски“), Хатиже Осман (ПУ „Паисий Хилендарски“)

Поощрителна награда: Гергана Ватова (ПУ „Паисий Хилендарски“), Надежда Караянева (ПУ „Паисий Хилендарски“), Радослава Петрова (СУ „Св. Климент Охридски“)

Магистри:

Първа и втора награда не се присъждат.

Трета награда: Антоан Батаклиев (ПУ „Паисий Хилендарски“)

Специална награда за дебют бе присъдена на Кристиан Георгиев, десетокласник от ОМГ „Акад. Кирил Попов“

Секция по литературознание:

Бакалаври:

Първа награда не се присъжда.

Втора награда: Оливия Богуш (Люблински университет „Мария Склодовска-Кюри“, Полша), Евдокия Петрова (СУ „Св. Климент Охридски“)

Трета награда: Димитър Карамитев (ПУ „Паисий Хилендарски“), Димитринка Дамянова (СУ „Св. Климент Охридски“), Павлина Райчева (Бургаски свободен университет)

Поощрителна награда: Веселин Иванов (ШУ „Еп. Константин Преславски“)

Магистри:

Първа и трета награда не се присъждат.

Втора награда: Андерс Мюлер (СУ „Св. Климент Охридски“ – Копенхагенски университет); Димитър Шопов (ПУ „Паисий Хилендарски“).

Наградени бяха победителите в първото Национално състезание по български език и литература за зрелостници

На 10 май 2012 г. в зала „Компас“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се състоя церемонията по награждаване на най-добре представилите се кандидат-студенти в Националното състезание по български език и литература, което се проведе на 22 март и 12 април.

В състезанието взеха участие 165 зрелостници от различни населени места – Пловдив, Пазарджик, Стара Загора, Хасково, Асеновград, Димитровград, Карлово, Сопот, Копривщица, Панагюрище, Съединение, Златоград, Неделино, Любимец, Казанлък, Велинград. Отличен резултат са показали 15% от тях, 19% са оценени с „Много добър“, 32% са с успех „Добър“, 18% – „Среден“, и 25% – „Слаб“.

Десетте най-добре представили се участници в състезанието заедно с доц. Кристиана Чакърова, гл. ас. Теофана Гайдарова и гл. ас. Мариана Куршумова след връчването на наградите

В призовата десетка се включват ученици от ЕГ „Иван Вазов“, Националната търговска гимназия, Френската езикова гимназия, ЕГ „Пловдив“, ГХП „Св. св. Кирил и Методий“ в

Пловдив, ГПЧЕ „Ромен Ролан“ в Стара Загора и СОУ „Васил Левски“, Карлово: Александрина Каракашева, Михаела Нанева, Яна Тенева, Константин Обретенов, Диана Рангелова, Йоанна

Рашкова, Траяна Латева, Милена Игнатова, Пламена Калчева, Кристиана Зашева.

Най-висок брой точки във филологическата надпревара (97 от 100) получи Александрина Каракашева от ЕГ „Иван Вазов“ в Пловдив, чието съчинение по зададено начало (от разказ на пловдивския белетрист Начо Христосков) публикуваме тук.

Дванадесетокласниците бяха наградени лично от декана на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов. Те получиха почетни грамоти, медали и книги, както и сертификати с оценки, които ще могат да бъдат използвани при кандидатстване за определени специалности във Филологическия факултет.

В голямата брюкселска къща на дъщеря си старецът Иван имаше своя просторна стая, свой телевизор и лаптоп. Можеше по цял ден да се излежава, да гледа телевизия, да чете. Обаче най-голяма част от времето си прекарваше в едно малко кафене, чийто собственик се оказа 25-годишен българин. Влезе в него случайно. Още щом седна на една от масите, забеляза на барплота български вестник и две окачени на стената снимки. Една от тях беше на Античния театър в Стария град, а другата – на Христо Стоичков в спортен екип.

Снимките, особено първата, пробуждаха отдавна заревизията спомени за детството на Иван и за младостта му, която бе минала по тесните улички на Стария град. Винаги когато погледнеше към снимката на Античния театър, си припомняше първата му среща с Ирина – майката на дъщеря му. Беше я виждал за пръв път именно там, на едно представление. Какво точно беше представлението, той не помнеше, но това не бе и важно. Спомняше си обаче блестящите очи на Ирина. Красиви, топли кафяви очи имаше тя, но още по-красива и топла беше усмивката ѝ, която разкриваше бели зъби, като между предните два имаше малко разстояние. Този недостатък само я правеше още по-чаровна.

Ирина бе напълно погълната от представлението, а той – от Ирина. Гледаше я крадешком и се мъчеше да се сети нещо умно, с което да

Лимонада

Александрина Каракашева

я заговори. Така и не успя да измисли, но пък затова тя го заговори:

– Хареса ли Ви? –

прозвуча веселият ѝ превъзбуден глас.

– Кое? – Иван бе толкова изненадан, че в първия момент не разбра какво го пита.

– Представлението – Ирина се усмихна. Красива и топла усмивка.

– Мда, беше добро... – смотелеви Иван и в опита си да не изглежда като бавноразвиващ се, добави: – Може би бихте искали да... – но думите заседнаха мъчително в гърлото му. Почувства се ужасно глупаво и сигурно щеше да избяга с подвита опашка и наранено самочувствие, ако Ирина не бе казала:

– Бих изпила една лимонада.

Иван никога не се бе чувствал по-облекчен и щастлив в целия си живот до този момент, а той дори не харесваше лимонада. Но това, разбира се, нямаше никакво значение...

– Обичайното ли?

Гласът на собственика на заведението. Изтръгнат от света на спомените, Иван погледна младежа, усмихна се и каза:

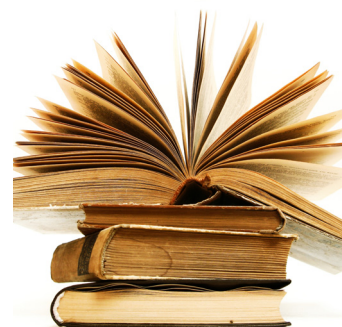
– Днес ще пия лимонада.

– Мислех, че мразиш лимонада – отбеляза мъжът, докато наливаше. Когато му подаде чашата, Иван отпи, намръщи се, но отново се усмихна и каза:

– Направо я ненавиждам.

Представяне на колективната монография

„Практики за унаследяване на памет. По примера на село Аспарухово“ и етноложкия филм „Частици спомен“, изготвени по студентски научноизследователски проект „Наследство и памет“, с научен ръководител доц. д-р Добринка Парушева и членове на екипа Анелия Авджиева, Светослава Манчева, Мария Славчева и Свобода Стоева. Представянето е на 22 май от 16:00 ч. в 33 с. з., ул. „Костак Пеев“ 21.

С възрожденски дух по пътя на българската култура и история

Д-р Канелия БОЖИНОВА

Вече седма година любителите на духовното пътуват в света на литературата, историята, изкуството. Смолян, Златоград, Неделино, с. Баните, Смолянско, Стара Загора, Бургас... са основните ориентир през тези години, където се съчетават духа на историята, истинското просвещение, творците на изкуството и съвременните аспекти в родноезиковото и литературното образование. За пореден път в основата на превърналия се в прекрасна традиция пътуващ методически семинар към сектор „Методика на обучението по български език и литература“ (катедра „Българска литература и теория на литературата“) отново беше доц. д-р Соня Райчева, съвместно с гл. ас. д-р Екатерина Петкова.

На 27 и 28 март тази година отново се обединиха университетски преподаватели, базови учители към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и студенти филолози под крилатата идея за силата на възрожденския дух. Двата пролетни дни, освен с дъх на цъфнала свежест и прочистващ дъжд, наситиха впечатленията ни от югоизточния бунтовен Балкан и с множество духовни преживявания. Сливен, Котел и Жеравна – люлките на българското Възраждане – ни заредиха с истински ентузиазъм от допира до издигнатия на пиедестал тогава просветител.

Сливен – градът на ветровете, на стоте войводи – сливането на планината с полето, сливането на различни епохи – от новокаменната (6 хил. пр. н. е.), от тракийско селище от 5 – 3 век пр. н. е... Римското име на града – Туида, се свързва с тържище от 2. век, поради централното си местоположение и плодородния район.

През 19. век Сливен е център на духовен живот. В околностите му са построени 24 манастира, оформяйки комплекса „Малката Света гора“. През 1834 г. Добри Желязков създава първата текстилна фабрика на Балканския полуостров.

Старият бряст в центъра на града – който е на повече от 1000 години и бе избран за Европейско дърво на 2014 г., дава с клоните си благодатна закрила.

От множеството музеи и забележителности посетихме Регионалния исторически музей, който ни поразява с богатата си и добре подредена експозиция, художествената галерия „Сирак Скитник“, носеща името на интересния художник експресионист, лирик и критик, журналист.

Хуманитарната гимназия „Дамян Дамянов“ в Сливен е още едно доказателство за приемствеността на духовното в този

Участници в пътуващия семинар пред Стария бряст в Сливен, който бе избран за Европейско дърво на 2014 година

град. Създадена е през 1997 г. с основното съдействие на училищното настоятелство и дейното участие на първия ѝ директор – г-жа Екатерина Петкова – вече наш колега. В училището се обучават около 300 възпитаници в паралелки с хуманитарен профил. От три години има и прогимназиални класове. Гимназията отговаря на основните постулати за всеотдаен учителски труд (по д-р Кръстьо Кръстев – ако добрият учител иска да направи нещо с учениците, да залага на провокацията и текста. Емоционалните стожери са детското любопитство и естетическото съзерцание).

В методическата зала на любезните домакини се проведе семинар на тема: „Съвременното литературно образование – проблеми и перспективи“. Всеки от преподавателите изказа мнението си с грижа и любов към езика и литературата.

Учителите от Гимназията с хуманитарен профил „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив предложиха идея за обединение на хуманитарните училища в България. По примера на финландската образователна система, залагаща на девет часа седмично родноезиково и литературно обучение за всички училища. У нас само хуманитарните гимназии са истински

оазис за творческа работа по натоварените учебни програми по български език и литература.

Дискутираха се наболелите въпроси с неизползваемостта на голяма част от учебниците, поради несъобразяването им с възрастовите и психологическите особености на подрастващите. Недостатъчност не толкова на илюстрации (който вече интернет поколението с лекота може да си набави), колкото непълни-

творба също може да представи литературната им култура, но по тази задача пишат само по-добрите ученици. Малкото въпроси със закрити отговори трябва да акцентират върху ролята на изразните средства, което е най-трудно при усвояването на литературната интерпретация.

След набелязаните проблеми бяха обобщени успехите, които винаги са творчески и оптимистични. От немската методика в Хуманитарната гимназия „Дамян Дамянов“ се използват интерактивните методи на ролевите игри, на драматизацията на литературни текстове – успешни и при големите ученици. Сравнителните анализи между трима автори, тълкуване на неизучавана творба от изучаван автор редува разнообразните методически похвати.

Извънкласната работа също допринася за цялостното изграждане на учениковата личност. В гимназията бележат професионални успехи най-вече с театралната си формация. Също с ВИГ „Монолог“, еко клуб-парк „Сините камъни“, младежкия БЧК. Работи се по много европейски проекти – за квалификация на учителски кадри, с грижа за всеки ученик, от различие към интеграция – с участие на ученици от различни европейски държави.

Размениха се полезни методически материали с постиженията от участниците в семинара, а един от наградения театрални спектакли на младите актьори от гимназията, записан на диск, е чудесен повод за нова методическа среща в Пловдив.

Вечерта в тридесетина в Котел – друга твърдина на българския дух, откърмила и дала на родината повече от 120 изтъкнати възрожденци.

За първи път името на града се споменава в турски документ от 1486 г. През XIX век Котел, благодарение на развитието на множество занаяти, се разраства. Възрожденският дух се изразява в култа към просветата – основен етап за националноосвободителната борба. С лични средства котленци поддържат пет светски училища, издигат високи дървени къщи с резбовани врати и тавани. Прочути са котленските килими, нови тъкани икони и исторически картини, пергаментови икони от Йерусалим.

На стр. 15 ➤

Красота и възлнения

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Имам привилегията и удоволствието да съм сред първите читатели на най-новата книга на Стефан Памуков „Раят в моите спомени“. Не за пръв път той ни разхожда из Рая. Този път Раят – това е Швейцария.

В стила, познат от книгата „Моят Париж“, авторът построява разказа под формата на пет писма до свои приятели. Повежда ги с вещина на познавач по тази малка (почти три пъти по-малка от България) и приказна страна, която той е кръстосал „в годините на невъздържаната и пламенна младост“. Заедно с тях тръгваме и ние, читателите:

Цюрих – „един от най-живописните градове в Европа“. От дом на дом, през храмове, музеи, библиотеки... „Ще ви оставя да се насладите на багри, хармония, красота“; Люцерн – „няма друг град като него“ – и отново красоти: „Мост след мост. Изумление след изумление“; Берн – „още фонтани и още красота“. Авторът: „Съветвам ви да възприемате света а ла Гюте – разхождайки се“; Лозана, „където се мяркат имената на Волтер и Байрон, на мадам дьо Стал и Наполеон“; Женева – град, украсен с ширналото се езеро Леман (Женевското езеро) и „белите върхове на Алпите, които толкова силно са привличали погледа на Гюте“.

Красотата е навсякъде. За Интерлакен авторът споделя: „Без значение е докъде ще стигнете, уверявам ви – всичко наоколо е рай – виждате го, долавяте го, усещате го. Това ще бъде най-хубавият миг от вашите преживявания сред природата, друг няма, не може да има, защото най-послед ще осъзнаете какво всъщност е изкуството на Бога, сравнимо с човешкото дръзновение. То е недостижимо като мярка на безкрая“.

Приказката (книгата) свършва като разказвачът ни оставя в „размисъл за любовта, красотата и надеждата“.

Веднага искам да разсея съмненията, които моето представяне на книгата до тук може да породии. Раят на Стефан Памуков не е онзи безпроблемен свят, какъвто обикновено сме свикнали да си го представяме. Верен на себе си, той показва швейцарските градове, подобно на описанията на Париж. И красивите градове на Швейцария не са само „безкраен празник“; в тях „има живот, песни, любов, има обаче и смърт, и болка“. Затова всеки от тях поражда възлнения. Авторът още веднъж ни представя своето разбиране, че както неравностите в Природата (възвисяния и паднини), така и грапавините на живота (възходи и падения) предизвикват повече възлнения, отколкото еднообразието.

Тук ще си позволя една пауза, за да потъна в „размисъл“, както ни призовава книгата. За това са „виновни“ някои сентенции на Ст. Памуков в „Раят“.

„ГРЕШКА Е, КОГАТО ПОЗНАНИЕТО ВЪРВИ ПРЕДИ ЧУВСТВОТО“

Не зная дали е грешка, но истинският учен се възлнува всеки път от вида на явленията, които изследва. Физик (по-добре да говоря от гледна точка на своята професия), който не се възлнува при вида на реещото се в небето хвърчило, или на изкусно постигнатата парабола на джамената в игрите на децата, е безчувствен човек. Разбира се, такива хора сред учените има много, те са от онази категория, които по думите на Платон „си изкарват хляба“.

Истинският учен „усеща“

явленията. Джеймс Максвел, създателят на електродинамиката, пише за такива учени (и за себе си), че „когато пресмятат силите, с които планетите се привличат помежду си, усещат как се напрягат собствените им мускули“. Това е истинският учен!

„В МЪЛЧАНИЕТО ЕДИНСТВЕНО МЪДРО СЕ ВЪЗПРИЕМА СВЕТОТ“

Пак ще дам примери от моята област. Великият Нютон е бил мълчаливец – с хората. С природата е водил оживен диалог, защото знаел как да ѝ задава въпроси. Не случайно, за него казват, че като член на английския парламент се е изказал само веднъж – с молба да затварят прозорците, за да не става течение. Още по-голям мълчаливец бил неговият наследник по катедра (след 350 години) Пол Дирак – един от най-големите учени на XX век. За него казват, че изговарял едно изречение до края веднъж на годината, и то... ако годината е високосна. А какви блестящи идеи е родила главата му!

С тези размисли, породени от

книгата на Ст. Памуков, искам да подкрепя неговите философски и естетични възгледи относно това как трябва да се възприема природата.

А сега ще се върна отново към неговия Рай, за да разберем какви хора го населяват – какви хора са швейцарците. Той ги характеризира с няколко думи:

„ШВЕЙЦАРЦИТЕ СА ХОРА НА ДЪГА. ЗА ТОВА ОБУЧЕНИЕ НЯМА.“

И авторът ни дава един пример, който може да не е достатъчен, но е затрогващ. Става дума за големи учен и поет Албрехт фон Халер. Основал Кралското дружество на науките в Гьотинген (1751 г.), член на още 11 академии, „в края на живота си се завръща в Берн, за да служи на родния си град. И каква служба му отреждат? Да отваря и затваря парадните врати на кметството!“

От „бернски патриотизъм“ той приел тази служба. Наистина, „за това обучение няма!“ Това се възпитава с векове.

Иска ми се да опитам накрая, в стила на Ст. Памуков, с малко думи да предам впечатленията си от неговите книги. За каквото и за когото да пише този талантлив наш писател, ключовите думи в неговото творчество са: красота и възлнения. При това, красотата, която той разкрива, не заслепява, а осенява; възлненията, които предизвиква, не спират дъха, а го възвисяват. Затова аз съм един от ревностните негови читатели.

Издал книгата в крайно ограничен тираж (само в 12 номерирани екземпляра), сега Стефан Памуков я допълва, за да подарии след няколко месеца на своите почитатели „Раят в моите спомени“, заедно с поредните мигове от красота и възлнения.

➔ От стр. 14

Закътаният град в старопланинската котловина е жив учебник по българско Възраждане. Малко са градовете, където улиците носят имена на учители.

Величественият пантеон „Г. С. Раковски“ – изграден в чест на ренесансовата фигура на идеолога на борбата за национално освобождение, е жест на подobaваща почит и към цялата плеяда видни български възрожденци от региона. Сбъдва се съкровеният мечта на автора на „Горски пътник“ да почива в земята на България. Мраморни-

ят саркофаг е покрит с бронзово знаме със заветните думи: „Свобода или смърт“.

Четири зали – „Будители“, „Просветители“, „Бунтовници“ и „Революционери“, дават възможност да се докоснем до неспокойния дух на д-р Петър Берон – автор на първия български буквар, до първия разпространител на Паисиевата история – Софроний Врачански, до Неофит Бозвели – основоположник на църковно-националните борби... Ученият енциклопедист от европейски мащаб – д-р Петър Берон – въвежда

светското образование на основата на говоримия български език.

Факсимилета, оригинални издания на най-емблематичните възрожденски книги, закони за учителя, „Славяноболгарское детоводство“ на Неофит Бозвели оживиха пред студенти и преподаватели етноцентричната литература от онова време.

Жеравна ни посрещна с мистичната тишина на миналия живот, с просторните старопланински поляни. Името на най-съхранения български архитектурен и исторически резерват се свързва и с множеството

воденични камъни – „зервон“ (на местен диалект), основни пространства и в Йовковите „Старопланински легенди“.

Духът на благородството се усещаше в скромния Йовков дом. Двете стаи бяха пообрили живия свят на героите му – Рада и Шибил, описание по стъпките на героите от авторовите легенди, книги с красивия почерк на най-големия хуманист и естет в българската литература.

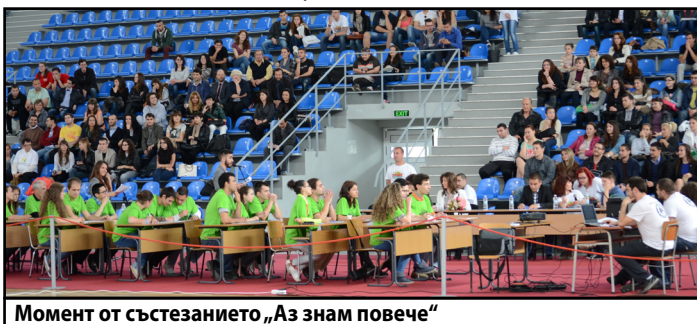
Всички тези водопади от впечатления се свързваха естествено с нови и нови идеи за творчески срещи с българската култура и история.

Най-„знаещите“ тази година са биолозите

Шестото издание на „Аз знам повече“ се проведе на 30 април в новата спортна зала. Представителите на деветте факултета на Пловдивския университет се опитаха да впечатлят компетентното жури с председател доц. д-р Илия Макрелов и членове: гл. ас. д-р Диана Дакова, ас. Анелия Дакова и Митко Василев – в качеството му на председател на Студентския съвет. Събитието беше уважено и от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, който поздрави участниците и организаторите.

И тази година състезанието на „знаещите“ беше съпроводено с много емоции, участниците бяха подложени на своеобразен брейнсторминг, защото освен познания за много от въпро-

сите се изискваше креативно и логическо мислене. За хубавата атмосфера принос имаше и „четвъртият играч“ – публиката, която подкрепяше своите състезатели. В крайна сметка най-комплексен се оказа отборът на Биологическия факултет, който заслужи купата и награда от 600 лв. Ето и имената на шампионите: Веселина Иванова, Даниел Минчев и Йордан Стефанов. На второ място се класира отборът на Факултета по икономически и социални науки (награда от 450 лв.), а на трето – Педагогическият факултет (300 лв.). Награди бяха раздадени и от спонсорите – Глобул, издателствата „Летера“ и „Жанет 45“, Езиков център „Lingua mundi“, АПАО, ISIC, Usit Colours.

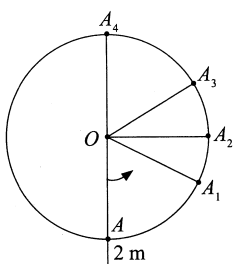
Момент от състезанието „Аз знам повече“

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛСКАНИЦИ

Един пълен кръг съдържа 360°.

1. Колелото на Ферис. Почти във всеки увеселителен парк една от най-големите увеселителни атракции е колелото на Ферис (виенско колело). На чертежа е представен проект на такова колело. Колелото се върти в обратна на часовниковата стрелка посока и за 3 минути прави едно пълно завъртане. В началото кабинката А е в долно положение. Следващите положения са получени при завъртане на 60°, 90°, 120°, 180°. Къде ще се намира кабинката А след:

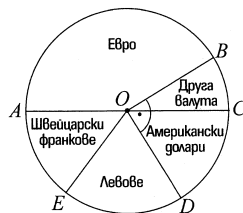
а) 930 сек.; б) 585 сек.; в) 780 сек.

2. Кръгова диаграма. Пропорционално е представено разпределението по валути на депозитите в една банка.

Ако ъгъл ВОС е 30°, ъгъл ВОД е 90° и ъгъл ЕОД е 60°, колко процента от депозитите в банката са в:

а) евро, б) лева, в) американски долари, г) швейцарски франкове.

Отговори на задачите от миналия брой

1. г) 8 и 10; 2. б) 4.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Любопитни факти от света на литературата

Името на кой роман било формулирано грешно от неговия автор?

Заглавието на романа „451 градуса по Фаренхайт“ било избрано от Рей Бредбъри, защото при тази температура хартията се самозапалва (а според сюжета на романа правителството се опитва да събере и изгори всички книги). В действителност обаче хартията се самозапалва при температура малко над 450 градуса по Целзий. Според признанието на самия Бредбъри грешката била предизвикана от това, че при избора на заглавието той се консултирал със специалист от противопожарната служба, който объркал температурните скали.

Коя фраза за свободата, приписвана на Волтер, той не е изговарял?

Често приписват на Волтер фразата: „Аз не споделям вашите убеждения, но съм готов да умра за правото ви да ги изказвате.“ За първи път обаче тя била употребена чак през 1906 г. от автора на биография на Волтер, английската писателка Евелин Хол, която твърде свободно перифразирала някои мисли на философа.

Кой поет е изровил своите стихове от гроба?

Английският художник и поет Данте Росети през 1862 г. погребал жена си, а в гроба ѝ сложил и своите непубликувани поеми. След няколко години получил предложение да му издадат книга, но не успял да възстанови стиховете си по памет. Тогава неговите приятели успели да го убедят да ексхумират тялото на жена му, след което поемите били публикувани.

Коя е най-кратката пощенска преписка в историята?

Виктор Юго през 1862 година бил някъде на почивка и поискал да узнае каква е реакцията на читателите към току-що излезлия му роман „Клетниците“. Той изпратил на издателя си телеграма, която съдържала само символа „?“. Отговорът на издателя бил „!“.

Кой е автор на фразата:

„Всички сме излезли изпод шинела на Гогол?“

Известната фраза „Всички сме излезли изпод шинела на Гогол“, която се употребява като израз на хуманистичните традиции на руската литература, често се приписва на Достоевски. Първият, който я изрича, е френският критик Йожен Вогюе, разсъждавайки върху творческите корени на Достоевски. Този цитат Достоевски използвал в разговор с друг френски литератор, който възприел думите на писателя като негови собствени и така ги публикувал.

Кой съветски лозунг е праобраз на знаменитата фраза на Джордж Оруел

Знаменитата формула „две по две е равно на пет“, на която Джордж Оруел акцентира нееднократно в своя роман антиутопия „1984“, му дошла наум, когато чул съветския лозунг „Петилетката – за четири години!“.

Кой писател помолил да продават книгата му на цената на бутилка водка?

При излизането на поемата „Москва – Петушки“ по молба на автора Венедикт Ерофеев цената на една книга била 3 рубли и 62 копейки. Точно толкова струвала бутилка водка по време на нейното написване. Първата официална публикация на поемата „Москва – Петушки“ била в списание „Трезвеноост и култура“.

Как реагирал Бърнард Шоу при получаването на Нобелова награда?

През 1925 година Нобеловата награда по литература била присъдена на Бърнард Шоу, който определил това събитие като „знак на благодарност за облекчението, което доставил на света, непечатайки нищо през изминалата година“.